

УДК 81'25:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-3-17>

Олена МАЗУР,

orcid.org/0000-0002-7298-0349

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри галузевого перекладу та іноземних мов

Херсонського національного технічного університету

(Херсон, Україна) *olena.v.mazur@gmail.com*

Анастасія ЯРМОЛЮК,

orcid.org/0000-0002-3007-8592

магістрантка кафедри галузевого перекладу та іноземних мов

Херсонського національного технічного університету

(Херсон, Україна) *stacylock1997@gmail.com*

ФАКТОРИ ПЕРЕКЛАДНОСТІ МЕТАФОР У НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Розвідка має на меті дослідити фактори, які впливають на перекладність метафор у науково-публіцистичних текстах.

Робиться припущення, що поза межами художніх текстів, де головною функцією метафори є експресія та естетичний вплив на реципієнта, функцією метафори в науково-публіцистичному тексті є ще донесення інформації у спосіб, що є і комунікативним стимулом, і механізмом запуску психічної реакції реципієнта, поданої у формі перенесення властивостей одного об'єкта дійсності на інший. Відповідно, прагматика використання метафор у різних типах текстів має чинити вплив як на закономірності їх творення метафори оригіналу, зокрема, на структуру її образності та семантики, так і на механізми адекватного відтворення метафор у науково-публіцистичному тексті.

З огляду на головну функцію науково-публіцистичного тексту – донесення до реципієнта інформації в доступній формі, – за найбільш релевантні для дослідження метафор в цьому типі текстів було обрано семантичні класифікації дослідників А. Чудінова та В. Москвіна. В межах цих класифікацій були виокремлені субсфери метафор «людина», «артефакти», «соціум», «природа» та «простір». В кожній з категорій метафор, що входять до складу цих субсфер, було виокремлено приклади використання метафор в оригіналі та перекладі та проаналізовані способи їх відтворення згідно класифікацій перекладу метафор, розроблених П. Ньюмарком та Т. Казаковою. Такий комплексний підхід до аналізу відтворення метафор уможливив дослідження структурного, семантичного й образного компонентів у відтворенні метафор.

Автори доходять висновку про превалювання відтворення у перекладі семантичної, а не образної складової метафори у даному типі текстів, що пояснюється прагматикою останніх. У статті наводяться спостереження про те, що можливість повного, адекватного відтворення метафор у перекладному тексті інформативної спрямованості існує за умов збігу лексичної та понятійної компонентів елементів, що складають структуру образу, тоді як демегафоризація трапляється через незбереження образності та заміну лексеми, яка складає основу метафоричного образу, сталим висловом, словом у прямому значенні, що часто обумовлене «стертістю» метафори оригіналу, вилученням наріжного для творення образності метафори елемента.

Для адекватного відтворення метафор автори пропонують такий алгоритм: розпізнавання метафори, визначення її прагматики та семантики, виокремлення «ядра образу», пошук відповідника у мові перекладу, що б максимально відтворював семантику та прагматику оригінальної метафори.

Ключові слова: метафора, структура, семантика, образність, перекладність, відтворюваність.

Olena MAZUR,

orcid.org/0000-0002-7298-0349

Ph.D. (Philology),

Associate Professor at the Department of Translation and Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) olena.v.mazur@gmail.com**Anastasiia YARMOLIUK,**

orcid.org/0000-0002-3007-8592

Graduate Student at the Department of Translation and Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) stacylock1997@gmail.com**METAPHOR'S TRANSLATABILITY FACTORS IN POPULAR SCIENCE TEXTS***The research aims to investigate the factors determining metaphor's translatability in popular science texts.**It is suggested that unlike in works of fiction, where metaphor mainly serves the purpose of expression and aesthetic influence on the recipient, in popular science discourse metaphor is also used to convey information in a way that evokes a communicative stimulus and triggers a mental response, presented by means of transferring of properties from one thing to another. Therefore, the pragmatic use of metaphors in different types of texts should determine both the patterns of metaphor creation in the source text, particularly its figurative and semantic structure, and the tools for the appropriate rendering of metaphors in popular science texts.**Given the main objective of popular science texts – i.e. conveying information to the recipient in an accessible form – the semantic classifications of metaphors provided by linguists A. Chudinov and V. Moskvina were chosen as the most relevant ones to study metaphors in this type of text. Within these classifications there were identified the following sub-spheres: "Human," "Artifacts," "Society," "Nature," and "Space". Each of the categories of metaphors within these sub-spheres included examples of metaphor use in the source text and translation text. The methods of metaphor rendering were analyzed according to the classifications of metaphor translation means, developed by P. Newmark and T. Kazakova. Such a comprehensive approach to analyzing how metaphors are rendered in translation enabled the study of structural, semantic and the imagery components in metaphors' rendering.**The authors conclude that the rendering of metaphor semantics is more prevalent rather than the rendering of its imagery in this type of text, which can be explained by the pragmatic nature of the latter. According to the authors' observation, a fully appropriate rendering of metaphors in educational text translation can be achieved if the lexical and conceptual constituents of the image structure coincide. At the same time, demetaphorization occurs if the imagery is not preserved and the lexeme that forms the core of the metaphorical image is replaced with a set expression or a word with a literal meaning, often due to the original metaphor being "dead" and the fundamental element to create a metaphorical image being removed.**The authors suggest the following algorithm for appropriate metaphor rendering in popular science texts: 1) identifying the metaphor, 2) determining its semantics and pragmatics, 3) eliciting the metaphor's "image core", and 4) finding the equivalent that would render the semantics and pragmatics of the original metaphor as faithfully as possible.***Key words:** metaphor, structure, semantics, imagery, translatability, renderability.

Постановка проблеми та аналіз новітніх досліджень. З часів античності та крізь інші історико-культурні епохи метафора перебувала в центрі уваги дослідників (Арістотель, Цицерон, Ж.-Ж. Руссо) як спосіб пізнання дійсності шляхом перенесення ознак одного предмета чи явища на інше. Однак її досить довгий час розглядали в суто лінгвістичному ключі (Н. Арутюнова, В. Гак, В. Караулов, О. Кубрякова), тобто як художній засіб та естетичний елемент авторського тексту (І. Гальперін, В. Кухаренко, Я. Єфімов), як невід'ємну частину авторської риторики (Ma, Liu, 2008; Richards, 1936).

Серед сучасних тенденцій вивчення метафори слід відзначити її розгляд у межах теорії аргументації (Poppel, 2021; Finsen et. al., 2019). В цілому,

на зміну суто лінгвістичній традиції прийшов підхід до вивчення метафори як мовного відображення когнітивної діяльності та важливого механізму структурування системи понять людини, чому послугував вихід у 1980-му році праці «Метафори, якими ми живемо» Дж. Лакоффа та М. Джонсона (Lakoff, Johnson, 2003). При цьому ще за майже п'ять десятиліть до виходу цієї фундаментальної праці А. Річардз зазначив, що метафори є доволі поширеним елементом не лише мови гуманітарних (філософії, психології, лінгвістики тощо), але й точних наук, а також мови повсякденного спілкування (Richards, 1936: 46).

Українська дослідниця О. Дубенко розглядає метафори як складову частину мовної ідіоматики, що знайшла своє місце у словниках загального

вжитку та у спеціальних виданнях, серед яких слід виділити словники ідіом, художніх порівнянь і метафор. Вона зауважує, що за тематичними групуваннями метафоричних виразів можна робити висновки про стереотипні асоціації певної культури (Дубенко, 2011: 18).

Наразі існує багато наукових праць, присвячених дослідженню метафори як засобу впливу на аудиторію, зокрема в текстах політичного (Musolff, 2017; Чудинов, 2001; Lavalette, 2019) та соціального спрямування (Osborn, Ehninger, 1962), оскільки вона має здатність не лише спростувати та конкретизувати факти та події, але й формувати уявлення реципієнтів про навколишню дійсність або її фрагменти (Musolff, 2017: 318), бути мовною репрезентацією концептуальних картин світу (Ясинецька, 2010).

Дослідження причин перекладності / неперекладності метафоричних елементів традиційно провадилося виходячи зі стилістичного контексту художнього дискурсу в розрізі відтворення авторських прийомів (Шурма, 2010); Тадля, 2020; Панівська, 2020) та / або в суто перекладознавчому розумінні адекватності їх відтворення (Шурма, 2010). Втім, фактори, релевантні для відтворення метафоричних елементів науково-публіцистичних текстів, метою яких є не стільки естетично вплинути на читача, скільки донести інформацію у спосіб, що виступає комунікативним стимулом та викликає психічну реакцію реципієнта (Osborn, Ehninger, 1962) через перенесення властивостей одного об'єкта дійсності на інший (Newmark, 1988), ще не були об'єктом наукового розгляду, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Робота має на меті розробити алгоритм відтворення метафор науково-розважального тексту через розробку класифікації, релевантної для відтворення метафор з огляду на їхню семантику, структуру образу та інші фактори, які впливають на перенесення метафор з одного культурного контексту в інший.

Матеріалом дослідження є субтитровані тексти англійських публічних виступів TED-конференцій (TED – *англ.* «Technology, Entertainment, Design» – некомерційна організація в США, головною метою якої є розповсюдження ідей, здатних змінити світ та суспільство) та їхні переклади на українську мову (скрипти), з яких методом суцільної вибірки було виокремлено 100 метафор.

Виклад основного матеріалу. В контексті нашого дослідження ми, слідом за П. Ньюмарком, розглядаємо метафору як будь-яке слово чи словосполучення, вжите в переносному значенні, персоніфікацію абстрактних понять або пере-

несення властивостей та якостей одного предмета чи явища на інше за ознакою подібності (Newmark, 1988: 104), доповнюючи це визначення думкою Дж. Лакоффа, що «в суті метафори закладено розуміння та переживання чогось одного в термінах чогось іншого» (Lakoff, Johnson, 2003: 5) (переклад наш), а також згодні з думкою І. Гальперіна, що «тотожність не повинна прирівнюватися до схожості», і тому метафору слід розуміти як «уміння реалізувати два лексичних значення одночасно» (Гальперін, 2018: 140).

Також слід враховувати прагматичний аспект метафори як елемента впливу на реципієнта, адже в публіцистичному дискурсі метафора є продуктивним інструментом творення нових виразів, які здатні привертати увагу широкого загалу до предмету повідомлення через парадоксальний характер структури – лексичного оформлення. М. Осборн та Д. Енінгер розглядають дуалістичну природу метафори як комунікативного стимулу (*communicative stimulus*) та психічної реакції (*mental response*). В момент виникнення стимулу адресат метафори ініціює послідовність осмисленої реакції, в якій дослідники виділяють три основні стадії: 1) «помилка» (*error*) – адресат усвідомлює, що слово або фраза у повідомленні вжиті не у прямому їхньому значенні; 2) «головоломка-рикошет» (*puzzlement-recoil*) – адресат мотивований шукати істинне значення метафори; 3) «резольюція» (*resolution*) – адресат встановлює асоціативний зв'язок між змістом (*tenor*) та оболонкою (*vehicle*) метафори, послуговуючись асоціативними лініями (*lines of association*), які існують між ними (Osborn, Ehninger, 1962: 226–228).

Відповідно, можемо стверджувати, що **метафора** (1) з точки зору теорії комунікації – будь-яке слово чи словосполучення дуалістичної природи, що виступає комунікативним стимулом та психічною реакцією для адресата, (2) зі структурного погляду має парадоксальний характер лексичного вираження, (3) з огляду семантики є співвідношенням словникового та контекстуального логічного значень (що вживається переносно) за принципом подібності певних ознак, своєрідним розумінням та вираженням одного об'єкта дійсності в термінах іншого, персоніфікацією абстрактних понять або перенесенням властивостей та якостей одного предмета чи явища на інше за ознакою подібності, але не тотожності.

Проблеми перекладу метафори, відповідно, постають з її специфіки, розглянутої вище. Незважаючи на те, що метафора є мовною універсалією, тобто одиницею, властивою всім мовам світу (Ma, Liu, 2008: 265), вона не завжди легко піддається

відтворенню з однієї мови на іншу саме через те, що слід зважати на її дуалістичну природу з огляду на сприйняття її адресатом, а також на структуру образу та семантику висловлювання. Як показує практика, труднощі сприйняття та, відповідно, відтворення метафор передусім виникають через культурні розбіжності між мовою-донором та мовою-реципієнтом.

Таким чином, для адекватного перекладу треба не лише розпізнати метафору як неподільну одиницю перекладу (Бархударов, 1975: 174), але й уникати помилок при тлумаченні її змісту, перш ніж формулювати підхід до її адекватного відтворення (Ясинецька, 2010: 97) через максимально наближену до оригінальної структури образності.

Найбільш релевантними для нашого дослідження ми вважаємо класифікації способів перекладу метафор, надані дослідниками П. Ньюмарком та Т. Казаковою. Зокрема, П. Ньюмарк пропонує такі шляхи відтворення метафор: 1) зберігати образ метафори в тексті перекладу, за умови що цей образ має відносно подібну розповсюдженість і частотність вживання в мові перекладу; 2) замінювати образ метафори відповідником у мові перекладу; 3) відтворювати метафору порівнянням, зберігаючи при цьому образ; 4) відтворювати метафору / порівняння порівнянням / метафорою з подальшим тлумаченням значення; 5) відтворювати семантику метафори описово; 6) вилучати метафору, якщо вона є надлишковою; 7) зберігати метафору в тексті перекладу та конкретизувати її значення з метою підсилити образ (Newmark, 1981: 87–91). Т. Казакова рекомендує відтворювати метафору такими шляхами: 1) повний переклад; 2) додавання / вилучення; 3) заміна; 4) структурне перетворення; 5) традиційний відповідник; 6) паралельне іменування метафоричної основи (структура видозмінюється, але зберігається запропонований образ) (Казакова, 2001: 245–246). Очевидно, що в запропонованій Т. Казаковою класифікації перекладацьких прийомів дослідниця більше зважає на структурну відтворюваність / невідтворюваність метафор у тексті, в той час як П. Ньюмарк робить акцент на їхній образності.

Зважаючи на те, що саме семантика метафор є наріжною для збереження їхньої суті в перекладі, ми намагалися виділити закономірності їх відтворення залежно від їхньої семантичної типології. Спираючись на семантичні класифікації дослідників А. Чудінова (Чудінов, 2001: 52–58) та В. Москвіна (Москвін, 2006: 112), ми розподілили досліджувані метафори на 15 категорій за допоміжним суб'єктом – структурним елемен-

том змісту метафори, що ототожнюється з її внутрішньою формою, тобто – з її прямим значенням (Москвін, 2006: 49), які далі згрупували за такими субсферами: «людина», «артефакти», «соціум», «природа» та «простір». Найчисленнішою виявилася субсфера «людина» (40 метафор), що можна пояснити соціальною спрямованістю текстів, обраних для дослідження, другою – «артефакти», до якої увійшли 28 метафор, третьою – «соціум» (17 метафор), найменш численними виявилися субсфери «природа» і «простір» (8 та 7 метафор відповідно).

Розгляньмо, як відтворювалися ці метафори в обраних нами текстах з огляду на їхню семантику, типологію, ступінь конотації та ймовірного впливу на адресата.

1. Субсфера «Людина» – метафори, що передають людські якості. До цієї групи ми відносимо такі категорії метафор, як:

1) антропоморфні: Приклад 1. *Tomorrow's future is sitting in our classrooms.* – *Майбутнє сидить у наших класах.* (Why open a school, 2015). Метафора відтворена за допомогою повного збереження та відтворення образної структури (повний переклад) через збіг прямого (перебувати в положенні, при якому тулуб розміщується вертикально, спираючись на що-небудь сидниціями) та переносного (перебувати де-небудь; проводити час десь) значення слова «сидіти» в мові-джерелі та мові-реципієнті (Академічний; Dictionary).

2) анатомічні: Приклад 2. *They're increasingly obliged to rebuild their lives in the face of xenophobia and racism.* – *Вони змушені заново будувати власне життя, борючись із ксенофобією та расизмом* (What does it mean, 2016). Неприязнь до представників інших рас та культур уособлена в образі людського обличчя та має значення «проти», «незважаючи на». Має місце описове відтворення семантики метафори, вилучення анатомічного компонента через невідповідність структури образу сталого вислову «*in the face of*», через що відбувається деметафоризація.

3) фізіологічні: Приклад 3. *Languages don't just die naturally.* – *Мови не просто вмирають природним чином.* (How to save a language, 2019). Цей приклад демонструє уявлення про мову як про живу істоту із властивим останній життєвим циклом. Метафора відтворена із повним збереженням образу та семантики (повний переклад) через збіг вмісту поняття «вмирати» в обох мовах (Академічний; Dictionary).

4) медичні: Приклад 4. *The culture of giving and doing good has become contagious* – *Культура пожертвування і хороших справ набула масового*

характеру. (Making peace, 2013). Етична категорія «добро» наділена якостями заразливої хвороби або вірусу. Описове відтворення семантики метафори відбувається в перекладі через узус: попри те, що слово «contagious» та його прями́й відповідник «заразливий» в обох мовах мають як пряме (який має здатність передаватися іншому (про хворобу)), так і непряме (який легко переймається іншими, впливає на інших) значення (Академічний; Dictionary), використання його в поєднанні зі словами на позначення етичних категорій не властиве українській мові.

2. «Артефакти» – стосуються предметів людської діяльності та побуту:

1) будівельні: Приклад 5. *Every time a young baby learns something new (...) new synaptic connections are being built in the brain.* – Щоразу, коли немовля навчається чомусь новому (...) у мозку **формуються нові синаптичні зв'язки.** (The tragedy, 2012). У цьому прикладі людський мозок порівнюється з системою доріг із численними розгалуженнями, які не «створяться», а «будуються». Відбулося описове відтворення семантики метафори, невиправдана, з огляду на наявність відповідних значень «створювати» в лексемах «build» та «будувати» (Академічний; Dictionary), заміна слова-основи метафоричного образу лексемою із прямим значенням, що призвело до деметафоризації.

2) машинні: Приклад 6. *She had an inoperable brain tumor, and her decline had really accelerated in the week before she came to us.* – У неї була **неоперабельна пухлина мозку, і її стан різко погіршився за тиждень до її приїзду до нас.** (Stories from a home, 2016). Відбувається описове відтворення семантики метафори, заміна її образності з «швидкісної» («accelerate») на «сенситивну» («різко») (Академічний; Dictionary), метафора замінюється сталим висловом.

3) побутові: Приклад 7. *I'll be able to (...) invite runners to come to Lebanon and run under the umbrella of peace.* – **маю змогу (...) запросити бігунів до Лівану пробігти під парасолькою миру.** (Making peace, 2013). Збереження образу та повний переклад уможливлені єдністю розуміння захисної функції предмета «парасолька» в обох мовах.

4) музичні: Приклад 8. *But in the process, they also train our brains to tune out when somebody else's issue comes up (...).* – **Але в процесі це тренує наш мозок не реагувати...** (How shocking, 2017). Тут людський мозок набуває властивостей музичного інструмента. Описове відтворення семантики метафори та деметафоризація в цьому

конкретному випадку можуть бути пояснені тим, що навіть в мові-джерелі ця метафора є, за класифікацією П. Ньюмарка, стертою (dead) (Newmark, 1988: 106) прями́й переклад «to tune out», пов'язаний із музичними інструментами, – «розстроюватися» (порушувати лад музичного інструмента) (Академічний) перетворився на фразове дієслово з інакшим значенням (ігнорувати, абстрагуватися) (Dictionary) і міг би призвести до небажаних конотацій та нерозуміння при прями́му перекладі.

3. «Соціум» – досліджуються метафори з таких понятійних категорій, як «театр», «війна», «ігри та спорт» тощо:

1) мілітаристичні: Приклад 9. *Having worked with lots of young children, I expected the institution to be a riot of noise, but it was as silent as a convent.* – **Маючи досвід роботи з малими дітьми, я очікувала, що в цьому закладі пануватиме галас, але там було тихо, як у монастирі** (The tragedy, 2012). Тут дитячий галас – це повстання проти панівного порядку. Семантика метафори відтворюється описово та, за Т. Казаковою, відбувається структурне перетворення метафори (Казакова, 2001: 196) на граматичному рівні у відповідності до норм мови перекладу: «бешкет / заколот галасу» перетворився на «пануватиме галас»; втім, через наділення галасу людською здатністю, деметафоризації не відбувається.

2) фінансові: Приклад 10. *People like Michelle Obama, Malala and others lent their voices in protest (...)* – **Такі люди, як Мішель Обама, Малала та інші підтримали протести (...)** (How fake news, 2017). Відбулася повна деметафоризація через описове відтворення семантики метафори та незбереження її структури, що можна вважати неадекватним відтворенням засобу стилістичного увиразнення, адже фрази та сталі вислови із лексемою «позичити» у значенні «допомогти, дати» мають прозору метафоричну структуру образності: «позичити розуму» (Фразеологічний: 316).

3) театральні: Приклад 11. *Most of you have heard of a time when horsemeat was masquerading as beef in burger patties in Europe?* – **Більшість із вас чули про часи, коли м'ясо коней маскували під яловичину в котлетах для бургерів у закладах Європи?** (To help solve, 2019). Збереження образу метафори через його інтернаціональну зрозумілість поєднується зі структурним перетворенням.

4. «Природа» – джерелами метафоризації є тваринний/рослинний світ, природні явища тощо:

1) зооморфні: Приклад 12. *But when she landed, she broke both her legs, and she had to crawl on her tummy to hide in the bushes.* – **Проте, коли вона**

впала, то зламала обидві ноги і **мусила повзти на животі**, аби заховатись у куцах. (How fake news, 2017). У цьому прикладі поранена людина опосередковано порівнюється з плазуном. Відповідно, уможлиблюється повне збереження образу шляхом повного перекладу (Казакова, 2001: 182).

2) фітоморфні: Приклад 13. *Technology devised to root out and understand fake news, how it spreads, and to try and dampen its flow.* – *Технології для розпізнавання фейкових новин та механізмів їх поширення, з метою сповільнити їхній потік* (How we can protect, 2018). Тут неправдиві новини є бур'яном, який необхідно виявляти та викоринювати. Через стертість метафори, «захованої» у фразовому дієслові «root out» мови-оригіналу, має місце описове відтворення семантики метафори та її структурне перетворення, і, як наслідок, повна деметафоризація, невиправдана, на наш погляд, адже прямий переклад «викоринювати» (Dictionary) був би цілком адекватним відтворенням образної та семантичної структури метафори.

3) натуралістичні: Приклад 14. *Together, all of us today can offer that same specialized care (...) by recognizing that children's respite and hospice care is a critical component missing from our healthcare landscape* – *Усі ми разом сьогодні можемо запропонувати спеціалізований догляд (...), визнавши, що хоспіси для дітей – надзвичайно важливий компонент, якого не вистачає в нашій медицині* (Stories from a home, 2016). Система охорони здоров'я набуває ознак природного середовища. Відбулося невиправдане вилучення метафори через опущення образотворчого елемента «ландшафт», який присутній в мові перекладу (Академічний).

5. «Простір»: Приклад 15. *Are you sure he didn't graduate in the bottom 10 percent?* – *Ви впевнені, що він закінчив університет з 10% успішності?* (How data, 2015). У прикладі йдеться про вертикаль успішності, що зрозуміло з ширшого контексту. Відповідно, відбулося вилучення метафори, поєднане із перекладацькою лексико-семантичною трансформацією додавання, що призвело до деметафоризації та спотворення інформації вихідного тексту, в той час як можливим було відтворення метафори фразеологічним еквівалентом «пасти задніх» (Фразеологічний: 316) тощо.

Висновки. Проаналізувавши вищенаведені приклади та решту виокремлених метафор (разом 100 штук), ми дійшли висновків, що адекватний переклад із повним відтворенням структури, семантики та образності метафор не є пріоритетним у науково-публіцистичних текстах. Перекладачі у 94% випадків відтворюють семантику

метафоричного вислову (решта 6% є описовим відтворенням метафор та / або вилученням їхніх елементів, що призводить до викривлення інформації вихідного тексту в перекладі (Приклад 15) й побіжно доводить, що метафора має смислове навантаження, релевантне для розуміння повідомлення), що стосується відтворення образності метафори, то у 20 % випадків перекладачі змінювали семантику образності або відтворювали сталим висловом (Приклади 6, 9) чи взагалі нівелювали образність метафор у 47 % випадків (Приклади 2, 4, 5, 8 14), замінюючи лексеми, які складають основу метафоричного образу, моносемічними словами у прямому значенні, що часто обумовлено «стертістю» метафор оригіналу (Приклади 8, 13), вилученням наріжного для творення образності метафори елемента (Приклад 14). що неодмінно призводило до деметафоризації; і лише у 33% випадків повністю відтворюються образний та семантичний компоненти метафори (Приклади 1, 3, 7, 11, 12), що може супроводжуватися синонімічною заміною лексеми-ядра метафоричного образу (Приклад 12).

Наведена статистика дозволяє вдатися до аналогії шляхів відтворення метафор, якими скористалися перекладачі TED-конференцій, до шляхів відтворення фразеологізмів аналогами, повними або частковими еквівалентами, та / або описовим перекладом (Корунець, 2017: 188–194)). Поєднавши цю методику із вищезгаданими, ми можемо вивести алгоритм перекладу метафор, який би якнайточніше відбивав прагматику науково-публіцистичних текстів та уможлилював якнайповніше відтворення їхніх компонентів: 1) розпізнавання метафори як неподільної одиниці перекладу; 2) визначення прагматики використання тієї або іншої метафори (естетичний вплив, інформативність тощо); 3) розпрозорення семантики оригінальної метафори; 4) виокремлення «образного ядра» оригінальної метафори; 5) пошук відповідника в мові перекладу, який би максимально наближено відтворював семантику / прагматику оригінальної метафори шляхом а) збереження ядра образу (за умови наявності аналогічної лексеми і відповідності її значень та конотацій у мові перекладу) – переклад метафори аналогом; б) заміни ядра на синонімічне за образністю та семантикою – відтворення еквівалентом; в) відтворення семантики метафори у порівнянні / сталому вислові тощо із частковим збереженням образності; г) описовий (семантичний) переклад метафори із втратою образної компоненти.

Відповідно, зберігши тільки прагматику, ми вдаємося до прийомів деметафоризації,

втрачаючи про цьому авторську специфіку. Відтворивши семантику в іншій структурі образу, ми відтворюємо метафору повним або частковим еквівалентом. І тільки відтворивши семантику в тій самій образній структурі ми відтворюємо метафору повним аналогом.

Слід також зауважити, що, на відміну від фразеологізмів, де відтворення виключно семантики не завжди призводить до дефразеологізації, у випадку перекладу метафор відтворення виключно семантики завжди призводитиме до деметафоризації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <http://sum.in.ua/>.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М. : Международные отношения, 1975. 240 с.
3. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка: учебник = Galperin I. R. English Stylistics. Изд. стереотип. URSS, 2018. 336 с.
4. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов: навч. посібник. Вид. 2-е перероб. і доп. Вінниця : Нова книга, 2011. 328 с.
5. Казакова Т. А. Практические основы перевода. СПб. : Союз, 2001. 320 с.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова книга, 2017 448 с.
7. Москвин В. П. Русская метафора: Очерк семиотической теории. Изд. 2-е, перераб. и доп. М. : Ленанд, 2006. 184 с.
8. Панівська М. Метафора як найпоширеніший стилістичний прийом у романі Ш. Бронте «Джен Ейр» і способи її перекладу українською мовою. *Філологічні науки*. 2020. № 33. С. 83–86.
9. Тадля К. В. Особливості перекладу стилістичних прийомів створення образності в авторському дискурсі (на матеріалі роману Гарпер Лі «Вбити пересмішника»). *Науковий огляд*. 2020. № 8 (71). URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/2159>
10. Фразеологічний тлумачний словник української мови. / Упоряд. Ф. Сихів. Торонто, 2018. 590 с.
11. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: Когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000). Екатеринбург, 2001. 238 с.
12. Шурма С. Адекватний переклад метафоричних образів Е. По українською мовою. *Функциональная лингвистика*. Симферополь, 2010. № 1. Т. 2. URL : http://www.academia.edu/2076511/декватний_переклад_метафоричних_образів_Е.По_українською_мовою.
13. Ясиньська О. Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу. *Філологічні трактати*. 2010. Т. 2. № 1. С. 96–100.
14. Dictionary by Meriam-Webster URL : <https://www.merriam-webster.com/>.
15. Finsen A., Bilstrup G. An argumentative reconstruction of the computer metaphor of the brain. *Journal of Argumentation in Context* 2019. № 8 (3). pp. 317–335. URL : <https://doi.org/10.1075/jaic.18019.fin>.
16. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. 2nd edition. University of Chicago Press, 2003. 276 p.
17. Lavalette R., Yvonne K., And one C., Steen G. I did not say that the government should be plundering anybody's savings. Resistance to metaphors expressing starting points in parliamentary debates. *Journal of Language and Politics*. 2019. <https://doi.org/10.1075/jlp.18066.ren>.
18. Ma L., Liu A. A universal approach to metaphors. *Intercultural Communication Studies*, 2008. Vol. 17, No. 1, pp. 260–268.
19. Musolf A. Metaphor and persuasion in politics. *The Routledge handbook of metaphor and language*. 2017. pp. 309–322.
20. Newmark P. *Approaches to Translation*. London : Prentice-Hall, 1981. 213 p.
21. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York : Prentice Hall, 1988. 292 p.
22. Osborn M., Ehninger D The metaphor in public address. *Speech Monographs*. 1962. Vol. 29 (3). pp. 223–234.
23. Poppel L. The Study of Metaphor in Argumentation Theory *Argumentation* 2021. Vol. 35, pp. 177–208. <https://doi.org/10.1007/s10503-020-09523-1>.
24. Richards I. A. *The Philosophy of Rhetoric*. London : Oxford University Press, 1936. 109 pp.

REFERENCES

1. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Academic Dictionary of Ukrainian]. URL : <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
2. Barkhudarov L. S. Yazyk i perevod (Voprosy obshchei i chastnoi teorii perevoda) [Language and Translation (Questions of General and Specific Theory of Translation)]. Moscow : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1975. 240 p [in Russian].
3. Galperin I. R. Stilistika angliiskogo yazyka: uchebnik = Galperin I. R. English Stylistics. Reprint Edition. URSS, 2018. 336 p [in English].
4. Dubenko O. Yu. Porivnialna stylistyka anhliiskoi i ukrainskoi mov: navchalnyi posibnyk [A Textbook of Comparative Stylistics of English and Ukrainian]. Second Edition, revised and updated. Vinnytsia: Nova Knyha, 2011. 328 p [in Ukrainian].
5. Kazakova T. A. Prakticheskiye osnovy perevoda [Practical Bases for Translation]. St-Petersburg: Soyuz, 2001. 320 p [in Russian].

6. Korunets I. V. *Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad)* [Theory and Practice of Translation]. Fifth Edition, revised and updated. Vinnitsia: Nova Knyha, 2017. 448 p [in Ukrainian].
7. Moskvina V. P. *Russkaya metafora: ocherk semioticheskoy teorii* [A Russian Metaphor: An Outline of Semiotic Theory]. Second Edition, revised and updated. Moscow : Lenand, 2006. 184 p [in Russian].
8. Panivska M. *Metafora yak naiposhyrenishyi stylistychnyi pryom u romani Sh. Bronte «Dzhen Eir» i sposoby yiyi perekladu ukrainskoyu movoyu* [Metaphor: The Most Common Stylistic Device in Charlotte Bronte's «Jane Eyre» and How It Is Translated into Ukrainian]. *Filolohichni Nauky*. 2020. Nr. 1, pp. 83–86 [in Ukrainian].
9. Tadhia K. V. *Osoblyvosti perekladu stylistychnykh pryomiv stvorennia obraznosti v avtorskomu dyskursi (na materialy romanu Harper Li «Vbyty peresmishnyka»)* [Translation of Stylistic Devices Used to Evoke Imagery in the literary discourse (based on Harper Lee's «To Kill a Mockingbird»)]. *Naukovyi ohliad*. 2020. Nr. 8(71). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/2159> [in Ukrainian].
10. *Frazeolohichni tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Ukrainian Phraseological Dictionary]. / F. Sykhiv, Editor. Toronto, 2018. 590 p [in Ukrainian].
11. Chudinov A. P. *Rossiia v metaforicheskom zerkale: Kognitivnoe issledovanie politicheskoiy metafory (1991–2000)*. [Russia in Metaphorical Window: A Cognitive Approach to Political Metaphor (1991–2000)]. Yekaterinburg, 2001. 238 p. [in Russian].
12. Shurma S. *Adekvatnyi pereklad metaforychnykh obraziv E. Po ukrainskoiu movoiu* [Appropriate Translation of Metaphorical Images in E. A. Poe's Poetry into Ukrainian]. *Funktsionalnaya lingvistika*. Simferopol, 2010. # 1 Vol. 2. pp. 351–354. URL : http://www.academia.edu/2076511/Адекватний_переклад_мета_форичних_образів_Е.По_українською_мовою [in Ukrainian].
13. Yasynetska O. *Pereklad metafory yak movna reprezentatsiia kontseptualnykh kartyn svitu* [Metaphor Translation As a Means of Linguistic Representation of Conceptual Worldviews]. *Filolohichni Traktaty*. 2010. V. 2. Nr. 1, pp. 96–100 [in Ukrainian].
14. Dictionary by Meriam-Webster URL : <https://www.merriam-webster.com/>.
15. Finsen A., Bilstrup G. *An argumentative reconstruction of the computer metaphor of the brain*. *Journal of Argumentation in Context* . 2019. Nr 8 (3). pp. 317–335. URL : <https://doi.org/10.1075/jaic.18019.fin>.
16. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. 2nd edit. University of Chicago Press, 2003. 276 p.
17. Lavalette R., Yvonne K., And one C., Steen G. *I did not say that the government should be plundering anybody's savings. Resistance to metaphors expressing starting points in parliamentary debates*. *Journal of Language and Politics*. 2019. <https://doi.org/10.1075/jlp.18066.ren>.
18. Ma L., Liu A. *A universal approach to metaphors*. *Intercultural Communication Studies*, 2008. Vol. 17, No. 1, pp. 260–268.
19. Musolf A. *Metaphor and persuasion in politics*. *The Routledge handbook of metaphor and language*. 2017. pp. 309–322.
20. Newmark P. *Approaches to Translation*. London: Prentice-Hall. 1981. 213 p.
21. Newmark, P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall. 1988. 292 p.
22. Osborn M. Ehninger D *The metaphor in public address*. *Speech Monographs*. 1962. Vol. 29 (3). pp. 223–234. DOI: 10.1080/03637756209375346
23. Poppel, Lotte van. *The Study of Metaphor in Argumentation Theory* *Argumentation* 2021. Vol. 35, pp. 177–208. <https://doi.org/10.1007/s10503-020-09523-1>
24. Richards I. A. *The Philosophy of Rhetoric*. London : Oxford University Press, 1936. 109 pp.
- Source material:**
25. *How data from a crisis text line is saving lives*. May, 2015. URL : https://www.ted.com/talks/nancy_lublin_how_data_from_a_crisis_text_line_is_saving_lives
26. *How fake news does real harm*. Feb., 2017. URL : https://www.ted.com/talks/stephanie_busari_how_fake_news_does_real_harm
27. *How shocking events spark positive change*. Sept. 2017. URL : https://www.ted.com/talks/naomi_klein_how_shocking_events_can_spark_positive_change.
28. *How to save a language from extinction*. May, 2019. URL : https://www.ted.com/talks/daniel_bogre_udell_how_to_save_a_language_from_extinction
29. *How we can protect truth in the age of misinformation*. Nov., 2018. URL : https://www.ted.com/talks/sinan_aral_how_we_can_protect_truth_in_the_age_of_misinformation
30. *Making peace is a marathon*. June, 2013. URL : https://www.ted.com/talks/may_el_khalil_making_peace_is_a_marathon
31. *Stories from a home for terminally ill children*. Oct., 2016. URL : https://www.ted.com/talks/kathy_hull_stories_from_a_home_for_terminally_ill_children
32. *To help solve global problems, look to developing countries*. Sept., 2019. URL : https://www.ted.com/talks/bright_simons_to_help_solve_global_problems_look_to_developing_countries
33. *The tragedy of orphanages*. May, 2012. URL : https://www.ted.com/talks/georgette_mulheir_the_tragedy_of_orphanages
34. *What does it mean to be a refugee?* June, 2016. URL : https://www.ted.com/talks/benedetta_berti_and_evelien_borgman_what_does_it_mean_to_be_a_refugee_feb_2018.
35. *Why open a school? To close a prison*. Nov., 2015. URL : https://www.ted.com/talks/nadia_lopez_why_open_a_school_to_close_a_prison.